

ПРЕДЛАГАЧ: Владата на Република Македонија

ПРЕТСТАВНИЦИ: Целил Бајрами, министер за
животна средина и просторно
планирање и
д-р.Соња Липиткова, заменик
на министерот за животна
средина и просторно
планирање

ПОВЕРЕНИЦИ: Дејан Пановски , државен секретар
Министерството за животна
средина и просторно планирање и
Миле Јакимовски, директор на
Управата за животна средина

ПРЕДЛОГ

**за донесување по итна постапка на Закон за
прогласување на локалитетот "Куклица", за
споменик на природата**

со

Предлог - Закон

Скопје, јули 2008 година

I. УСТАВНА ОСНОВА ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Уставна основа за донесување на Законот е член 68 став 1 алинеја 2 од Уставот на Република Македонија, според кој Собранието на Република Македонија донесува закони.

II. ПРИЧИНИ ПОРАДИ КОИ ТРЕБА ДА СЕ ДОНЕСЕ ЗАКОНОТ

Согласно член 92 став 1 од Законот за заштита на природата ("Службен весник на РМ" бр. 67/04 и 14/06), спомениците на природата се прогласуваат за заштитено подрачје со закон.

За таа цел, Владата на Република Македонија на Триесет и петтата седница, одржана на 11.02.2007 година донесе заклучок со кој ја усвои Информацијата за потребата од прогласување на локалитетот Куклица за заштитено подрачје во категоријата споменик на природата, ја донесе Одлуката за прифатливоста на предлогот за прогласување на локалитетот Куклица за заштитено подрачје во категоријата споменик на природата и го задолжи Министерството за животна средина и просторно планирање да спроведе јавна расправа по Предлогот за прогласување на локалитетот Куклица за споменик на природата.

Врз основа на овој заклучок, на 12.04.2007 година во просториите на општината Кратово се одржа јавна расправа по повод Предлогот за прогласување на локалитетот Куклица за споменик на природата. Организатор на јавната расправа беше Министерството за животна средина и просторно планирање.

Согласно, член 66 став 1 од Законот за заштита на природата ("Службен весник на РМ" бр. 67/04 и 14/06) категоријата споменик на природата е трета категорија на заштитени подрачја. Согласно член 76 став 1 од истиот закон споменик на природата е дел на природата со една или повеќе природни карактеристики и специфични, загрозени или ретки обележја, својства или форми и има посеба научна, културна, воспитно-образовна, духовна, естетска и /или туристичка вредност и функција.

Во спомениците на природата и во нивната непосредна близина не се дозволени активности кои ги загрозуваат нивните обележја и вредностите, заради кои се прогласени за споменици на природата. Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата издава дозволи за спроведување на посебни мерки и активности за заштита и обнова на споменикот на природата.

Земајќи ги во предвид геоморфолошките особености, кои се од исклучително значење, како и заклучокот од спроведената јавна расправа,

неоспорно се наметнува заклучокот дека локалитетот " Куклица" ги исполнува сите критериуми да биде прогласен како споменик на природата.

III. ОСНОВНИ НАЧЕЛА ВРЗ КОИ СЕ ЗАСНОВА ЗАКОНОТ

Законот се заснова на следните начела:

- зачувување на автентичната состојба на природата, природните, културните и други вредности;
- создавање на што поповолни услови за одржување, развој и унапредување на природните вредности;
- спречување на секакви дејствија со кои непосредно или посредно би можела да се измени состојбата и природниот развој на природните вредности;
- одржување и уредување на споменикот на природата со цел зачувување на мноштвото на разновидни денудациони релјефни форми и
- регулирање на односот на човекот кон природата, заради зачувување на автентичната состојба на споменикот на природата.

IV. СОДРЖИНА НА ЗАКОНОТ

Содржината на законот е дадена во вид на Предлог на закон.

V. ПРЕДЛОГ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ПО ИТНА ПОСТАПКА

Согласно членот 175 од Деловникот на Собранието на Република Македонија неопходна е потребата од донесување на овој закон, од причина што станува збор за закон од мал обем со кој се пробласува локалитетот „Куклица,, за споменик на природата.

Предлог на Законот за прогласување на локалитетот "Куклица", за споменик на природата

Член 1

Просторот на локалитетот Куклица, се прогласува за споменик на природата, заради заштита на неговите геоморфолошки особености, кои се од исклучително значење за заштита на природата.

Член 2

Назив на споменикот на природата е Куклица.

Член 3

Категорија на локалитетот Куклица е споменик на природата.

Член 4

Границите на споменикот на природата - Куклица се:

Исток: Источната граница започнува од раскрсницата на колскиот пат што води за селата: Гавци и Ковачевци и се протега на север до неколкуте куќи коишто се наоѓаат на патот за селото Гавци.

Југ: Јужната граница започнува на запад од шумската куќа на оддалеченост од 300 метри и се протега на исток сè до месноста кадешто се двој колскиот пат за селата Гавци и Ковачевци.

Запад: Западната граница започнува западно од котата 521 м. на оддалеченост од 400 метри (изохипса 550 м) и постепено се спушта по нискиот гребен до апсолутна надморска висина од 400 метри, на десната страна на суводолицата којашто завршува во коритото на Крива Река.

Север: Северната граница започнува од неколкуте куќи коишто се наоѓаат на колскиот пат што води за село Гавци. Оттука границата води на југозапад по коњска патека во должина од 400 метри, потоа скршнува на северозапад, па на југозапад и се спушта на коњската стаза што води за село Токманци. Оттука границата продолжува на запад и води по гребенот Забел сечејќи ја котата од 521 метар и завршува на запад на изохипса од 550 метри.

Вкупната површина на споменикот на природата изнесува 55,7 хектари.

Член 5

Заради остварување на заштита на споменикот на природата - Куклица, субјектот кој управува, донесува план за управување и годишни програми во кои се утврдени посебните мерки и активности за заштита на природата.

Непосредната заштита на споменикот на природата - Куклица ја спроведува чуварска служба, која ја основа субјектот кој управува со овој споменик на природата.

Чуварската служба особено ги врши работите на набљудување и следење на состојбите со сите вредности на споменикот на природата; врши надзор врз спроведувањето на дозволените активности во споменикот на природата, како и други работи кои ќе му ги довери односно овласти субјектот кој управува со споменикот на природата.

Член 6

Со споменикот на природата - Куклица управува општина Кратово, а во име на општината управува градоначалникот на општина Кратово (во понатамошниот текст: градоначалникот).

Член 7

Градоначалникот е должен да го чува, да се грижи и да го одржува споменикот на природата и навремено да ги превзема пропишаните техничко-заштитни и други мерки со кои се обезбедува особено:

- заштита на природните живеалишта од национално и меѓународно значење за културни, научни, воспитно-образовни и туристичко-рекреативни цели;
- воспоставување стабилност на еколошките процеси и биолошката и пределската разновидност преку трајно зачувување на репрезентативните природно-географски карактеристики во автентична состојба;
- создавање услови за развој на туризмот во согласност со принципот на одржлив развој;
- остварување на културни, научни, образовни и рекреативни цели, кои во исто време ја одржуваат природната состојба на споменикот на природата;
- одржливо користење на природно богатство во интерес на сегашниот и идниот развој, без оштетување на деловите на природата и со што помали нарушувања на природната рамнотежа;
- создавање услови и преземање мерки за заштита на споменикот на природата со цел зачувување и одржливо управување со компонентите на пределската разновидност;
- проучување, истражување и со научни методи обработување на прашањата од интерес за заштитата на споменикот на природата;
- водење евиденција и документација за природните и другите вредности и убавини во споменикот на природата (положба, степен на загрозеност, мерки за заштита);
- преземање мерки за заштита на утврдените зони во споменикот на природата;
- обезбедување поттик и поддршка на заштитата на споменикот на природата преку подигање на јавната свест, а посебно во воспитно образовниот процес;

- спречување на штетни активности од физички и правни лица и други нарушувања во споменикот на природата, односно обезбедување максимално поволни услови за заштита и развој на природата;
- поттикнување на научно истражувачката работа во областа на заштитата на споменикот на природата;
- издавање научни и стручни публикации, водичи, дијапозитиви, разгледници и друг информативен и пропаганден материјал за споменикот на природата;
- поттикнување и развивање на интерес и однос кон чувањето на споменикот на природата преку организирање изложби, прикажување на филмови, предавања и други форми и
- вршење и други работи кои придонесуваат за заштита и унапредување на споменикот на природата.
- спречување на вршење на земјени работи како што се рамнење, вглабнување на теренот и слично кои непосредно или посредно можат да му наштетат на споменикот на природата;
- спречување на изградба на разни видови на градби во границите на споменикот на природата (викендички, туристички објекти, производствени објекти, паркиралишта и др.)
- спречување на депонирање на било кој вид на отпад во споменикот на природата;
- забранување на бесправната сеча на дрвјата и грмушките на подрачјето на споменикот на природата;
- спречување на секоја работа која би го изменила растителниот состав на споменикот на природата (на пр. отстранување или менување на вегетацијата);
- забранување на искористување на минерални сировини од подрачјето на споменикот на природата за било какви цели и намени;
- забранување на лов на животни и уништување или оштетување гнезда или места каде што животните се размножуваат или престојуваат на поширокиот простор на споменикот на природата.

Член 8

Во споменикот на природата - Куклица се востановуваат следиве зони:

- Зона на строга заштита
- Зона за активно управување
- Зона за одржливо користење
- Заштитен појас

Член 9

Во зоната на строга заштита градоначалникот организира вршење научно-истражувачки активности, доколку тие не се во спротивност со примарните цели на заштита на споменикот на природата.

Заради одржување на карактеристиките на зоната за строга заштита градоначалникот е должен да обезбеди постојан мониторинг.

Член 10

Во зоната за активно управување градоначалникот ги организира активностите потребни за реставрација, ревитализација или рехабилитација на екосистемите и другите елементи од пределот.

Екотуризмот е единствената економска активност која градоначалникот ја организира да се врши во зоната за активно управување.

Член 11

Во зоната за одржливо користење градоначалникот зачувувањето на биолошката разновидност на подрачјето каде што се наоѓаат шумски екосистеми го спроведува преку општите и посебните планови за стопанисување и заштита на шумите, во согласност со одредбите на законот за заштита на природата и друг закон, како и според активностите кои се утврдени во планот за управување, при што, особено води грижа со извршувањето на активностите да не се наруши природната рамнотежа на споменикот на природата.

Член 12

Во заштитниот појас градоначалникот спроведува активности за непосредна заштита на зоната на строга заштита, зоната за активно управување и зоната за одржливо користење и при вршењето на стопанските активности задолжително ги применува мерките за заштита утврдени со закон.

Член 13

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Образложение

Na podra~jeto na op{tinata Kratovo, pome|u selata Ketenovo i [opsko Rudare se nao|a interesen geomorfolo{ki objekt - prirodna pojava na zemjeni stolbovi (zemjeni piramidi), nastanati so intenzivna recentna erozija na tlotu pri procesot na spirawe na zemji{teto.

Objektot se nao|a na nadmorska visina od 415-420 metri na ju`nite padini na ridot Dubica, kade {to, zemjenite piramidi se izgradeni vo edna re~na terasa, oddale~ena okolu 150 metri od koritoto na Kriva Reka.

Vakvite formi na reljef vo geomorfolo{kata terminologija se narekuvaat u{te i "glavutci", dodeka vo Severna Amerika nosat naziv "slu~ajni spomenici" a vo Francija "kalu|erki" ili "devojkii".

Ovie specifi~ni reljefni pojavi vo Republika Makedonija se nao|aat na nekolku pomali lokaliteti - vo slivot na rekata Bo{ava vo blizina na seloto Konopi{te, kaj mesnosta Daboski Endek vo oblata Male{ i Pijanec, kaj Del~evo jugozapadno od seloto Trabotivi{te, kade {to okolnoto naslenie gi narekuva "kukuqe", potoa vo Ov~e Pole, vo Mariovo kaj seloto Be{i{te a se sre}avaat i vo dolinata na Carevi~ka Reka kaj seloto Dren vo Rae~kata Kotlina. Vo svetski ramki, najdobro se izrazeni vo oblata Kapadokija vo Turcija kade {to se prisutni na prostor od nekolku stotici kilometri kvadratni i imaat najrazli~ni formi i dimenzii.

Na lokalitetot Kuklica zemjenite piramidi se javuvaat fragmentarno, vo eden {irok pojas, na desnata - severna dolinska strana na Kriva Reka. Najdobro se izrazeni vo mesnosta Kukle, 6 km nizvodno od mostot Ketenovo, na povr{ina od 0,3 km². Tuka, zemjenite stolbovi se izdigaat od dnoto na edna mala kru`na erozivna depresija i tie se visoki od 4-10 metri a obemot vo dnoto dostiga i do 5 m. Stolbovite imaat intersni formi, taka {to, mesnoto naselenie na oddelni oblici im dalo razli~ni imiwa, a celata pojava ja nareklo "Vesela svadba". Karakteristi~niot izgled na stolbovite glavno e rezultat na selektivnata erozija na tlotu, kako i na fizi~koto raspa|awe i razoruvawe na povr{inskite delovi od tufovite od koi{to tie se izgradeni.

Terenot kade {to se nao|aat zemjenite piramidi, koj{to vsu{nost pretstavuva erodiran del od re~nata terasa na Kriva Reka, vo geolo{ki pogled e izgraden od karpi na Kratovsko-zletovskata paleovulkanska oblast. Glaven geolo{ki faktor na formiraweto na zemjenite piramidi od koi{to nekoi se so izraziti dimenzii, e lavi~niot sloj od pokompaktni dacitsko-andenzitski ignimbriti so mo}nost od 0,3 m, koj{to le`i pod tufovite od pomladata vulkanska faza, ~ija{to debelina iznesuva okolu 2 metri. Pod ovoj sloj, povtorno se protegaat

andezitski tufovi od postarite vulkanski fazi i nivnata mo}nost e okolu 20 metri. Koga so erozivnite procesi }e se odkrie povr{inata na ignimbritite, tie poradi podlo`nosta na fizi~ko raspa|awe povr{inski napuknuvaat i se kr{at na pomali i pogolemi blokovi. So ogled deka ovie blokovi, za razlika od vulkanskite tufovi pote{ko se raspa|aat i se mnogu pootporni na procesot na spirawe, tie go "{titat" materijalot koj{to e pod niv, odnosno za tufovite tie imaat uloga na za{titna kapa. Spored toa, izgradbata na zemjenite piramidi na terenot kaj Kuklica e rezultat na dominantното u`estvo koj{to go zazemaat andenzitskite tufovi koi{to kako vulkanoklasti~en materijal e osobeno podlo`en na erozivnite procesi i ~ija{to mo}nost ovozmo`ila da se formiraat vakov vid na reljefni formi.

Inaku, zemjenite piramidi pretstavuvaat mo{ne specifi~na i mo`e da se ka`e najizrazena forma na erozija na zemji{teto. Glaven agens vo nivnoto sozdavawe e vodata. Pod udarot na do`dovnite kapki najnapred doa|a do mehani~ko razoruvawe a potoa i do rastvorawe i raznesuvawe na povr{inskata rastresita podloga. Me|utoa, zemji{teto, koe{to se nao|a pod raskr{enite stenoviti blokovi ostanuva za{titeno, taka {to, toa na terenot zaostanuva vo vid na stolbovi. Zgolemuvaeto na visinata na stolbovite ja potpomognuva i liniskata erozija na vodata koja{to otekuva okolu nivnoto podno`je vr{ej}i spirawe (promivawe) na materijalot. Bidej}i naklonot na terenot na koj{to se nao|aat piramidite e golem, vodata od do`dot brzo istekuva. Zatoa, tuka, vertikalnata erozija preovladuva nad strani~nata, so {to ne doa|a do potkopuvawe na stolbovite, tuku naprotiv, tie sprema svoeto podno`je se po{iroki.

Zemjenite piramidi kaj Kuklica se razlikuvaat vo morfolo{ki pogled. Toa proizleguva od nivnata geneza i evolucija. Vo taa smisla tie mo`at da se podelat vo dve grupi i toa: zemjeni piramidi kako formi so pomali dimenzii i zemjeni stolbovi. Prvite se javuvaat po bo~nite strani na vozvi{enieto Zabel kako i po severnata ramka na malata depresija. Tie se rasporedeni so golema gustina, taka {to, osnovite im se ~esto pati spoeni, zaradi akumulacija na materijalot koj{to od niv se erodira ili pak e donesen od povisokite delovi na terasata. Ovoj tip na zemjeni piramidi imat mali dimenzii od 2 do 4 metri a pre~nikot im e do 0,5 m.

Zemjenite stolbovi pak, se izdigaat od dnoto na malata kru`na erozivna depresija. Od predhodnite, tie imaat pogolemi dimenzii - visoki se od 4-10 metri i se mnogu postari i pootporni vo pogled na morfolo{kite modifikacii. Zemaj}i go vo predvid intenzitetot na erozijata, mo`e da se presmeta deka za nastanuvaweto na

stobovite bil potreben period od okolu 5.000 do 10.000 godini.

Za postanokot na ovie specifi~ni formi na reljefot, od golemo zna~ewe se skoro site prirodno-geografski faktori: geolo{kiot sostav, naklonot na terenot, okolniot reljef, klimtatskite uslovi, hidgrafijata, rastitelniot svet pa i vlijanieto na ~ove~kiot faktor. Taka, site ovie faktori vlijaele na aktiviraweto na procesot na intenzivna recentna erozija i formirawe na razli~nite reljefni formi na ovoj prostor.

Земајќи ги во предвид сите погоре изнесени факти, неоспорно се наметнува заклучокот, дека овој локалитет ги исполнува сите критериуми да биде прогласен како споменик на природата.